

Conf. univ. dr. CARMEN MOLDOVAN
Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Avocat în Baroul Iași

Drept internațional public. Principii și instituții fundamentale

Ediția a IV-a

Universul Juridic
București
-2024-

Cuprins

ABREVIERI.....	9
----------------	---

CAPITOLUL I. DEFINIREA ȘI TRĂSĂTURILE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC.....

11	
Secțiunea 1. Definiția evolutivă a noțiunii „drept internațional public”.....	11
Secțiunea a 2-a. Elementele constitutive ale denumirii „drept internațional public”	13
Secțiunea a 3-a. Distincții între dreptul internațional public și dreptul internațional privat.....	14
Secțiunea a 4-a. Trăsăturile specifice ale dreptului internațional public	14
4.1. Specificul dreptului internațional	14
4.2. Identificarea particularităților dreptului internațional.....	15
Secțiunea a 5-a. Diviziuni ale dreptului internațional public.....	24
Secțiunea a 6-a. Repere ale evoluției istorice a dreptului internațional public.....	40
Secțiunea a 7-a. Codificarea dreptului internațional public.....	44
Secțiunea a 8-a. Particularitățile normei de drept internațional public.....	47
Secțiunea a 9-a. Ierarhia normelor dreptului internațional public	52
9.1. Consacrarea și semnificația normelor <i>ius cogens</i>	52
9.2. Norme <i>ius cogens</i> – Exemplificări	55
Secțiunea a 10-a. Raportul dintre dreptul intern și dreptul internațional.....	56
10.1. Noțiuni generale	56
10.2. Teoriile cu privire la raportul dintre dreptul internațional public și dreptul intern.....	59
10.3. Modalități de receptare a dreptului internațional în dreptul intern al statelor.....	61
10.4. Raportul drept internațional – drept intern, potrivit Constituției României.....	62

CAPITOLUL II. SURSELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC .....

67	
Secțiunea 1. Distincția surse formale – surse materiale.....	67
Secțiunea a 2-a. Sediul materiei surselor dreptului internațional public	68
2.1. Articolul 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție.....	68
2.2. Observații legate de modul de formulare a textului articolului 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție.....	70
Secțiunea a 3-a. Distincția surse (izvoare) principale – surse (izvoare) subsidiare	71
Secțiunea a 4-a. Sursele principale de drept internațional public	72
4.1. Tratatul internațional	72
4.1.1. Elementele definitorii ale tratatului internațional	72
4.1.2. Denumiri ale tratatelor internaționale.....	73
4.2. Cutuma internațională – sursă principală a dreptului internațional public	75
4.2.1. Definirea cutumei internaționale	75
4.2.2. Elementele normei cutumiare	76
4.2.2.1. Elementul material (obiectiv) – <i>usus</i>	76
4.2.2.2. Elementul psihologic (subiectiv) – <i>opinio iuris sive necessitatis</i>	80
4.2.3. Opoziția statelor la formarea unei reguli cutumiare	81
4.3. Raportul dintre tratat și cutumă	82

Secțiunea a 5-a. Surse ale dreptului internațional nementionate de articolul 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție	84
5.1. Actele unilaterale în dreptul internațional public.....	84
5.2. Actele unilaterale ale statelor.....	84
<i>Repere de jurisprudență</i>	87
5.3. Actele organizațiilor internaționale – <i>Soft law</i>	87
Secțiunea a 6-a. Mijloace auxiliare (surse auxiliare) ale dreptului internațional public	91
6.1. Principiile generale de drept	91
<i>Exemplificări – Principii generale de drept recunoscute în Carta Tribunalului de la Nürnberg și în hotărârile Tribunalului – 1950, Raportul Comisiei de Drept Internațional</i>	93
6.2. Hotărârile judecătorești.....	94
6.3. Doctrina	95
6.4. Echitatea	96

CAPITOLUL III. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC	98
Secțiunea 1. Noțiune și delimitări.....	98
Secțiunea a 2-a. Sediul materiei, identificarea și caracteristicile principiilor fundamentale	99
2.1. Sediul materiei	99
2.2. Caracteristicile principiilor fundamentale ale dreptului internațional	102
<i>Repere de jurisprudență</i>	103
2.3. Principiul nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forță în relațiile internaționale (principiul neagresiunii).....	103
2.3.1. Consacrarea principiului neagresiunii	103
2.3.2. Semnificația noțiunilor „agresiune” și „amenințare cu forță”	104
2.3.3. Situații în care este permisă folosirea forței.....	110
2.3.3.1. Legitima apărare	111
2.3.3.2. Condițiile pentru exercitarea legitimei apărări	112
2.3.3.3. Controversele cu privire la existența dreptului la legitimă apărare anticipată și preventivă	115
2.3.3.3.1. Dreptul la autodeterminare al popoarelor	119
2.3.3.3.2. Aplicarea sancțiunilor de către Consiliul de Securitate al ONU în temeiul Capitolului VII al Cartei ONU	121
2.3.3.4. Obligația de a respecta regulile dreptului umanitar în cazul folosirii forței armate.....	124
2.3.3.4.1. Caracteristicile surselor dreptului internațional umanitar	124
2.3.3.4.2. Noțiunea „conflict armat internațional”	125
2.3.3.4.3. Noțiunea „conflict intern (cu caracter non-internațional)”	126
2.3.3.4.4. Statutul diferitelor categorii de persoane	128
2.4. Principiul soluționării prin mijloace pașnice a diferendelor internaționale.....	131
2.5. Principiul neamestecului în afacerile interne ale altui stat (principiul neimixtiunii sau al neintervenției)	133
2.5.1. Conținutul principiului neimixtiunii	133

2.5.2. Dreptul de intervenție umanitară	136
2.5.3. Responsabilitatea de a proteja	139
2.6. Principiul cooperării dintre state.....	141
2.7. Principiul egalității în drepturi și al autodeterminării popoarelor.....	142
2.8. Principiul egalității suverane a statelor.....	145
2.9. Principiul îndeplinirii cu bună-credință a obligațiilor (<i>pacta sunt servanda</i>).....	148
2.10. Principiul integrității teritoriale a statelor.....	149
2.11. Principiul inviolabilității frontierelor.....	150
2.12. Principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale.....	151
<i>Repere de jurisprudență</i>	153
CAPITOLUL IV. DREPTUL INTERNAȚIONAL AL TRATATELOR	159
Secțiunea 1. Considerații generale.....	159
Secțiunea a 2-a. Clasificarea tratatelor	160
2.1. Clasificarea materială	161
2.2. Clasificarea formală.....	162
Secțiunea a 3-a. Condițiile de validitate ale tratatelor internaționale	162
3.1. Condiții de fond.....	162
3.1.1. Calitatea de subiect de drept internațional a părților	162
3.1.2. Existența unui acord de voință între părțile contractante.....	164
3.1.3. Viciile de consimțământ	165
<i>Repere de jurisprudență</i>	165
3.1.4. Crearea de efecte juridice	170
3.1.5. Supunerea acordului statelor regulilor dreptului internațional	171
3.1.6. Conformitatea cu normele <i>ius cogens</i>	171
3.2. Condiții de formă.....	171
3.3. Invocarea nulității unui tratat internațional.....	172
Secțiunea a 4-a. Încheierea tratatelor internaționale.....	173
4.1. Negocierea și adoptarea textului tratatului internațional	174
4.2. Autentificarea textului tratatului.....	176
4.3. Exprimarea consimțământului de a deveni parte la tratat.....	179
4.3.1. Semnarea tratatului	180
4.3.2. Schimbul de instrumente	180
4.3.3. Ratificarea, acceptarea sau aprobarea tratatului	181
4.3.4. Aderarea la tratat	183
4.3.5. Momentul stabilirii consimțământului statului.....	184
Secțiunea a 5-a. Rezerva la tratatele internaționale	185
5.1. Definierea rezervei la tratat	185
5.2. Condițiile de fond și de formă ale rezervei la tratat.....	185
5.2.1. Condițiile de fond	185
<i>Repere de jurisprudență</i>	188
5.2.2. Condițiile de formă.....	189
5.2.3. Analiza validității rezervei la tratat.....	189
<i>Studiu de caz – Aprecierea validității unei rezerve de către o instanță internațională – Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Belilos c. Elveției, 29 aprilie 1988</i>	191

5.3. Procedura și efectele rezervelor	193
5.4. Distanța dintre rezerva la tratat și declarația interpretativă	194
<i>Exemplu de declarație unilaterală care nu are natura juridică a unei rezerve – Declarația făcută de România la ratificarea Convenției asupra dreptului mării</i>	194
Secțiunea a 6-a. Intrarea în vigoare a tratatelor	195
Secțiunea a 7-a. Înregistrarea tratatelor	197
Secțiunea a 8-a. Efectele tratatului internațional	198
8.1. Principiul relativității efectelor tratatelor internaționale.....	198
8.2. Excepții de la principiul relativității efectelor tratatelor internaționale.....	199
Secțiunea a 9-a. Aplicarea tratatelor internaționale	200
9.1. Aplicarea în spațiu a tratatelor internaționale	201
9.1.1. Regula teritorialității tratatelor internaționale.....	201
9.1.2. Excepții de la regula teritorialității tratatelor internaționale	201
9.2. Aplicarea în timp a tratatelor internaționale	202
9.2.1. Regula neretroactivității tratatelor internaționale	202
9.2.2. Tratatul succesiv în timp	203
9.2.3. Modificarea tratatului internațional	205
9.3. Interpretarea tratatelor internaționale.....	205
9.3.1. Regulile generale de interpretare a tratatelor internaționale	206
9.3.2. Mijloace complementare de interpretare a tratatelor internaționale	208
9.3.3. Interpretarea tratatelor autentificate în două sau mai multe limbi	208
<i>Repere de jurisprudență</i>	208
9.4. Încetarea tratatelor internaționale	212
9.4.1. Încetarea și suspendarea tratatelor internaționale	212
9.4.2. Principalele cauze codificate de încetare a tratatului	214
9.4.2.1. Denunțarea sau retragerea de la tratatul internațional.....	214
9.4.2.2. Violarea substanțială a unui tratat.....	214
9.4.2.3. Ivirea unei situații care face imposibilă executarea obligațiilor din tratatul internațional.....	215
<i>Repere de jurisprudență</i>	215
9.4.2.4. Schimbarea fundamentală a împrejurărilor (clauza <i>rebus sic stantibus</i>)	216
<i>Repere de jurisprudență</i>	216
9.4.2.5. Ruperea relațiilor diplomatice sau consulare.....	217
9.4.2.6. Abrogarea tratatului	218
<i>Studiu de caz – Retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană</i>	218

CAPITOLUL V. STATUL – SUBIECT ORIGINAR DE DREPT

INTERNAȚIONAL PUBLIC	221
Secțiunea 1. Considerații introductive privind identificarea subiectelor de drept internațional public	221
Secțiunea a 2-a. Statul, ca subiect primar de drept internațional public – noțiune și elemente.....	223
Secțiunea a 3-a. Imunitatea de jurisdicție și de executare a statelor.....	224
<i>Repere de jurisprudență</i>	227

Secțiunea a 4-a. Răspunderea internațională a statelor – consecință a încălcării obligațiilor internaționale	231
4.1. Noțiunea răspunderii internaționale, tipuri și distincții	231
4.2. Reglementarea răspunderii internaționale a statelor	235
4.3. Elementele răspunderii internaționale a statului pentru fapte ilicite.....	237
4.3.1. Conduita ilicită (actul internațional ilicit).....	238
4.3.1.1. Noțiunea de conduită ilicită	238
4.3.1.2. Cauzele care exclud caracterul ilicit al faptului internațional.....	239
4.3.2. Imputabilitatea conduitei ilicite	241
4.3.2.1. Acte comise de autoritățile publice.....	241
4.3.2.2. Acte comise de particulari	244
4.3.2.3. Acte ilicite săvârșite în timpul unei insurecții	248
4.3.3. Prejudiciul – element al răspunderii – și formele reparării sale.....	249
4.3.3.1. Consecințele comiterii unui act internațional ilicit. Prejudiciul și formele sale.....	249
4.3.3.2. Formele de reparare a prejudiciului	250
Secțiunea a 5-a. Recunoașterea statelor și a guvernelor	254
5.1. Considerații generale	254
5.2. Formele recunoașterii	255
5.3. Recunoașterea statelor	255
5.4. Recunoașterea guvernelor.....	259
Secțiunea a 6-a. Neutralitatea statelor	260
6.1. Noțiune și tipuri de neutralitate	260
6.2. Neutralitatea ocazională.....	260
6.3. Neutralitatea permanentă.....	261
6.4. Neutralitatea diferențiată (contemporană)	261
6.5. Compatibilitatea dintre statutul de neutralitate permanentă și calitatea de membru al ONU	261
Secțiunea a 7-a. Teritoriul de stat – element material al statului	262
7.1. Definierea teritoriului de stat și identificarea componentelor sale	262
7.2. Spații geografice cu statut special.....	264
7.3. Delimitarea teritoriului. Frontiera de stat	265
7.3.1. Definiție	265
7.3.2. Clasificarea frontierelor	266
7.3.3. Stabilirea frontierelor.....	266
7.4. Modalitățile de dobândire a teritoriului de stat.....	267
<i>Repere de jurisprudență</i>	269
7.5. Mutațiile teritoriale și succesiunea statelor.....	279
7.5.1. Considerații generale	279
7.5.2. Succesiunea la tratate.....	280
<i>Repere de jurisprudență</i>	281
7.5.3. Succesiunea la organizațiile internaționale.....	282
7.5.4. Succesiunea la bunuri și arhive.....	282
7.5.5. Succesiunea la datorii	283
Secțiunea a 8-a. Alte subiecte de drept internațional public.....	284
8.1. Recunoașterea beligeranței și insurgenței.....	284

8.2. Recunoașterea mișcărilor de eliberare națională.....	284
8.3. Sfântul Scaun.....	285
8.4. Ordinul de Malta.....	286

CAPITOLUL VI. STATUTUL PERSOANELOR ÎN DREPTUL

INTERNAȚIONAL PUBLIC	287
Secțiunea 1. Noțiune.....	287
Secțiunea a 2-a. Cetățenia.....	287
2.1. Noțiune	287
2.2. Naționalitatea persoanelor juridice	289
Secțiunea a 3-a. Protecția diplomatică.....	289
3.1. Noțiune și distincții.....	289
3.2. Condițiile pentru exercitarea protecției diplomatice.....	291
<i>Repere de jurisprudență</i>	292
Secțiunea a 4-a. Conflictele de cetățenie	293
4.1. Principalele dispoziții ale Convenției din 1954 cu privire la statutul apatrizilor.....	295
4.2. Principalele prevederi ale Convenției privind reducerea cazurilor de apatridie din 1961	296
Secțiunea a 5-a. Regimul juridic al străinilor	298
5.1. Noțiunea „străin”	298
5.2. Tipuri de tratamente juridice aplicabile străinilor.....	299
5.3. Expulzarea și extrădarea	300
5.3.1. Expulzarea. Noțiune și condiții de legalitate	300
5.3.2. Extrădarea. Noțiune și principii aplicabile.....	302
5.3.3. Reguli comune ale expulzării și extrădării. Respectarea drepturilor fundamentale ale omului.....	303
<i>Repere de jurisprudență</i>	304
5.4. Protecția internațională a refugiaților	305
5.4.1. Noțiunea „refugiat”	305
5.4.2. Definiția noțiunii „refugiat”	307
5.4.3. Delimitarea refugiaților de alte categorii de persoane care au părăsit teritoriul statului a cărui cetățenie o au	311
5.4.4. Actualitatea dispozițiilor Convenției din 1951 pentru protecția internațională a refugiaților.....	313
5.4.5. Obligații ce revin statelor în temeiul Convenției din 1951	314
5.4.5.1. Conținutul principiului nereturnării refugiaților (<i>non-refoulement</i>)	315
5.4.5.2. Raportul dintre interdicția de returnare și interdicția de expulzare a refugiaților	317
5.4.5.3. Statutul juridic al refugiaților aflați ilegal pe teritoriul statului de primire	318
5.4.6. Reglementarea statutului de refugiat și azilant la nivelul Uniunii Europene.....	321
5.5. Dreptul de azil.....	324
5.5.1. Noțiune și reglementare.....	324
5.5.2. Forme ale azilului. Distincții	326

<i>Repere de jurisprudență</i>	327
<i>Cazul azilului acordat lui Julian Assange – Opinia consultativă (Avizul consultativ) nr. 54/2015 a Grupului de Lucru privind detenția arbitrară, cu privire la Julian Assange – Suedia și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord</i>	332
CAPITOLUL VII. ORGANIZAȚIILE INTERGUVERNAMENTALE – SUBIECTE DERIVATE DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC	338
Secțiunea 1. Noțiuni.....	338
Secțiunea a 2-a. Elementele constitutive ale organizațiilor internaționale	339
2.1. Personalitatea de drept internațional a organizației internaționale	339
2.2. Personalitatea de drept intern a organizațiilor internaționale interguvernamentale	341
Secțiunea a 3-a. Structura instituțională a organizației internaționale.....	341
Secțiunea a 4-a. Clasificarea organizațiilor internaționale	342
4.1. Organizații universale, organizații regionale sau cu participare intercontinentală	342
4.2. Organizații omnifuncționale sau organizații specializate	343
4.3. Organizații interetactice și organizații supraetactice (supranaționale sau integraționiste).....	344
Secțiunea a 5-a. Rolul central al Organizației Națiunilor Unite în relațiile dintre state.....	345
5.1. Scopurile și principiile ONU	345
<i>Repere de jurisprudență</i>	348
5.2. Membrii ONU și sistemul instituțiilor ONU	348
5.2.1. Calitatea de membru al ONU	348
5.2.2. Încetarea calității de membru al ONU	350
5.2.3. Structura instituțională a ONU	351
5.2.3.1. Adunarea Generală	351
5.2.3.2. Consiliul de Securitate.....	353
5.2.3.2.1. Organizarea și funcționarea Consiliului de Securitate.....	353
5.2.3.2.2. Atribuțiile Consiliului de Securitate în soluționarea diferendelor și menținerea păcii.....	356
5.2.3.2.3. Crearea tribunalelor penale internaționale ad-hoc prin rezoluții ale Consiliului de Securitate	357
5.2.3.2.4. Controlul jurisdicțional al hotărârilor Consiliului de Securitate.....	359
5.2.3.3. Consiliul Economic și Social.....	360
5.2.3.4. Consiliul de Tutelă.....	361
5.2.3.5. Curtea Internațională de Justiție	362
5.2.3.6. Secretariatul	362
CAPITOLUL VIII. SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE	363
Secțiunea 1. Considerații generale.....	363
Secțiunea a 2-a. Principiul soluționării pașnice a diferendelor internaționale.....	363
Secțiunea a 3-a. Noțiunea „diferend”	365

Secțiunea a 4-a. Categoriile de mijloace pașnice de soluționare a diferendelor internaționale	365
4.1. Mijloace politico-diplomatice de soluționare a diferendelor	366
4.1.1. Negocierile.....	366
4.1.2. Bunele oficii.....	367
4.1.3. Medierea	367
4.1.4. Concilierea internațională.....	367
4.1.5. Ancheta internațională.....	369
4.2. Mijloace cu caracter jurisdicțional de soluționare a diferendelor.....	371
4.2.1. Arbitrajul internațional	371
4.2.2. Formele de exprimare a acordului părților de a recurge la arbitraj.....	373
4.2.3. Jurisdicția internațională propriu-zisă, permanentă	374
4.2.4. Curtea Internațională de Justiție	374
<i>Repere de jurisprudență</i>	378
Secțiunea a 5-a. Soluționarea diferendelor în cadrul organizațiilor internaționale regionale	382
ANEXE	
Carta Națiunilor Unite	384
Statutul Curții Internaționale de Justiție	407
Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor.....	419
BIBLIOGRAFIE	445

Capitolul I

Definirea și trăsăturile dreptului internațional public

Secțiunea 1

Definiția evolutivă a noțiunii „drept internațional public”

Scopul prezentei lucrări este de a oferi studenților o imagine de ansamblu asupra dreptului internațional și sistemului juridic internațional, prin prezentarea principiilor și instituțiilor juridice esențiale, care să permită un viitor studiu aprofundat asupra acestora sau a unor noțiuni conexe. Pentru a exemplifica interpretarea și aplicarea concretă a conținutului unor reguli deja cristalizate sau conturarea unor reguli noi, vor fi făcute trimiteri, în principal, la jurisprudența relevantă a Curții Internaționale de Justiție. Acest demers are ca obiectiv principal clarificarea anumitor particularități ale mecanismelor dreptului internațional public, caracterizat prin lipsa unei codificări complete a regulilor și incidența normelor de natură cutumiară chiar și în stadiul actual al societății internaționale.

Dreptul internațional public este definit ca o ramură autonomă de drept, constituită dintr-un ansamblu de principii și norme juridice, scrise sau nescrise, create în principal de către state, pe baza acordului lor de voință, în scopul reglementării raporturilor internaționale din cadrul societății internaționale¹, în special dintre state și dintre state și organizații internaționale.

În privința elementelor care constituie definiția dreptului internațional public, pot fi făcute o serie de observații, care prefigurează trăsăturile sale particulare.

Definirea dreptului internațional ca sistem juridic a evoluat în timp, consecință a dinamicii relațiilor dintre state, a adaptării reglementărilor la modificările raporturilor dintre state și a diversificării preocupărilor acestora, pentru domenii ca drepturile și libertățile fundamentale ale omului, protejarea mediului, organizațiile internaționale, soluționarea pașnică a diferendelor și excluderea folosirii forței armate dintre metodele legale de derulare a relațiilor dintre state, reglementarea răspunderii penale internaționale a particularilor, stabilirea cadrului normativ pentru antrenarea răspunderii internaționale a statelor și alte domenii în care au fost formulate recent propuneri de norme. Evoluția relațiilor dintre state și a domeniilor de interes pentru acestea în cadrul relațiilor internaționale a fost anticipată în literatura de specialitate interbelică² și a avut ca efect recunoașterea caracterului depășit al doctrinelor din secolele trecute cu privire la natura și semnificația dreptului internațional public.

Inițial, dreptul internațional public a constituit un ansamblu de norme ce reglementează relațiile dintre state, întrucât, până la jumătatea secolului al XX-lea³, doar statele au fost

---

¹ P.-M. Dupuy, Y. Kerbrat, *Droit international public*, 13e éd., Dalloz, Paris, 2016, p. 1; J. Combacau, S. Sur, *Droit international public*, 12e éd., LGDJ, Paris, 2016, pp. 1-4; E. Decaux, O. de Frouville, *Droit international public*, 10e éd., Dalloz, Paris, 2016, pp. 7-9; D. Alland, *Manuel de droit international public*, 4e éd., PUF, Paris, 2017, p. 15.

² L. Le Fur, *Précis de droit international public*, Librairie Dalloz, Paris, 1931, p. 6.

³ ICJ, *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations*, Advisory Opinion of April 11th, 1949, ICJ Reports 1949, p. 174. Toate hotărârile și avizele consultative ale Curții Internaționale de Justiție au fost consultate și pot fi accesate în baza de date a Curții, la adresa: <http://www.icj-cij.org>.

În continuare, în cuprinsul lucrării, cauzele vor fi citate potrivit recomandării Curții.

considerate subiecte ale dreptului internațional public¹. În prezent, dreptul internațional public nu mai reglementează în exclusivitate relațiile inter-etatice, ci constituie un ansamblu de reguli de conduită aplicabile în relațiile dintre organizațiile internaționale interguvernamentale, dintre state și aceste organizații sau în raporturile dintre state și alte entități juridice care nu sunt recunoscute ca subiecte de drept internațional, dar care au regimuri juridice stabilite de dreptul internațional (organizații internaționale non-guvernamentale, persoane fizice, persoane juridice). Se consideră că dreptul internațional reprezintă un **nivel suprastructural** de reglementare care reflectă modificările ce au avut loc în relațiile internaționale în sens larg și nu are un caracter strict pasiv, de reflectare inertă a ceea ce se petrece la nivel internațional².

Domeniul de reglementare al dreptului internațional public este foarte extins, cuprinzând de la reguli aplicabile în domeniul circulației pe mare, la modalități de stabilire a frontierelor dintre state, la protejarea drepturilor fundamentale ale omului, soluționarea neînțelegerilor dintre state prin arbitraj sau alte mijloace jurisdicționale ori politico-diplomatice, reguli aplicabile spațiului extraatmosferic, protejarea mediului, efectele schimbărilor climatice, reglementarea conduitei statelor în cyberspațiu.

Se poate afirma că dreptul internațional a reprezentat de-a lungul timpului un instrument al politicii internaționale³, dar și un instrument al puterii statelor în a-și impune poziția și a urmări satisfacerea intereselor lor, dar a devenit și un instrument în beneficiul celor care au fost excluși de la afirmarea unor poziții de putere și au fost în general tratați ca obiect al politicii altor state, fiind creat, în special începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, un cadru instituțional în care pot fi formulate pretenții cu privire la violență, în justiție, privare socială, chiar împotriva entităților care au constituit elemente dominante ale vieții internaționale, devenind astfel și un instrument de critică a puterii. Din această perspectivă, se poate afirma că dreptul internațional are ca obiectiv realizarea dreptului internațional însuși, într-un cadru care să permită stabilirea de obiective, scopuri sau principii ce aparțin actorilor implicați în confruntări polemice⁴, prin condiționări reciproce⁵.

Dreptul internațional nu are doar rolul de a face posibilă apropierea abordărilor antagonice ale actorilor săi, în situațiile în care aceștia invocă sensuri sau înțelegeri diferite ale unor reguli și instituții juridice, și stabilirea unui numitor comun agreat de către state și celelalte entități care au influență în funcționarea dreptului internațional, ci constituie și o promisiune de justiție, însă această activitate se desfășoară într-o formă instituțională nepredeterminată⁶, din cauza inexistenței unui sistem ierarhizat de instanțe internaționale, cu competență generală obligatorie pentru state (aceasta constituie una dintre particularitățile dreptului internațional ca disciplină și va fi analizată în secțiunea referitoare la particularitățile dreptului internațional public).

---

¹ Th. Buerenthal, H.G. Maier, *Public International Law*, 2nd ed., West Publishing Company, 1990, p. 1.

² A. Năstase, B. Aurescu, *Drept internațional public. Sinteze*, ed. a 8-a, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 1.

³ P.-M. Dupuy, Y. Kerbrat, *op. cit.*, 2016, p. 10.

⁴ M. Koskenniemi, *What is International Law for?*, în M.D. Evans (ed.), *International Law*, 4th ed., Oxford University Press, 2014, p. 47.

⁵ P.-M. Dupuy, Y. Kerbrat, *op. cit.*, 2016, p. 11.

⁶ J. Combacau, S. Sur, *op. cit.*, 2016, pp. 4-6; M. Koskenniemi, *op. cit.*, în M.D. Evans (ed.), *International Law*, 4th ed., Oxford University Press, 2014, p. 48.

Dincolo de faptul de a constitui un ansamblu de reguli abstractizate de-a lungul timpului și parțial codificate în cuprinsul unor tratate internaționale, dreptul internațional are aplicabilitate în realitatea cotidiană și afectează nu doar statele, ci, în mod direct, și persoanele private. În acest sens, doctrina subliniază că, în mod obișnuit, eficiența regulilor dreptului internațional este vizibilă în viața și activitatea cotidiană a indivizilor, deoarece zilnic milioane de persoane sunt transportate pe calea aerului și trec frontierele statelor, determinate de către state, sunt invocate drepturi fundamentale, resursele naturale sunt extrase și valorificate peste granițele naționale, iar statele sunt prezente în toate aceste operațiuni¹.

Totodată, în contextul actual al aflurilor masive de persoane care părăsesc teritoriul statului lor de origine și se îndreaptă sau încearcă să se îndrepte spre teritoriul altor state pentru a găsi protecție, este esențial a cunoaște care este cadrul normativ aplicabil în aceste situații – respectiv a analiza conținutul conceptelor incidente (refugiați, azilanți, migranți) și al regulilor aplicabile pentru fiecare dintre aceste categorii, al obligațiilor care revin statelor, precum și al posibilelor consecințe aplicabile în cazul în care statele sau alți actori internaționali nu pun în aplicare aceste reguli.

În ciuda evoluției și dezvoltării progresive a regulilor dreptului internațional, acesta are în continuare și critici, bazate în special pe caracterul descentralizat al sistemului regulilor sale și al funcționării mecanismelor de implementare a acestora, fiind caracterizat chiar ca un sistem „primitiv”². Fără îndoială că dreptul internațional prezintă imperfecțiuni atât în ceea ce privește apariția normelor sale, cât și în ceea ce privește respectarea acestora la nivel global, însă aceste aspecte negative nu pot, în opinia noastră, să susțină ideea ineficienței complete a dreptului internațional, ceea ce vom demonstra în cuprinsul prezentei lucrări.

Secțiunea a 2-a

Elementele constitutive ale denumirii „drept internațional public”

Se apreciază că denumirea de drept internațional public a fost folosită pentru prima oară în traducerea franceză a cărții lui Jeremy Bentham: „*Introducere în principiile moralei și legislației*”, traducere apărută în Elveția în anul 1802³. Lucrarea *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation* a fost publicată pentru prima dată în anul 1789 și conține denumirea *international law*⁴.

În literatura de specialitate⁵ se subliniază necesitatea de a se face distincție între elementele componente ale denumirii sale:

a) termenul „drept” se referă la forța juridică a acestui ansamblu de norme. Normele de drept internațional public au valoare obligatorie în raporturile dintre subiectele sale, care se deosebesc de regulile de curtoazie (*comitas gentium*), adoptate de către state în scopul arătării considerației reciproce, nu ca expresie a unei norme obligatorii, și care pot consta în regulile de protocol, de ceremonii diplomatice, adresarea salutului navelor pe mare⁶;

---

¹ J. Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law*, 8th ed., Oxford University Press, 2012, p. 15.

² H.J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Ed. Polirom, Iași, 2013, pp. 300, 316, 318.

³ D. Popescu, A. Năstase, Fl. Coman, *Drept internațional public*, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1994, p. 19.

⁴ J. Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, vol. I, London, 1823, p. X.

⁵ *Ibidem*, p. 5.

⁶ A. Truyol y Serra, *Cours général de droit international public*, RCADI, 1981-IV, pp. 92-93.